

й зареєстрували в Міністерстві юстиції України. Так, з 1 вересня 2025 року в українських школах створюватимуть нові спеціальні класи для учнів і учениць, які мають особливі освітні потреби. Їх формуватимуть з урахуванням конкретних особливостей розвитку дітей та рівня підтримки, якого вони потребують. спеціальні класи створюватимуть у школах за місцем проживання дітей з ООП. Рішення про їхнє відкриття ухвалюватимуть засновники ЗЗСО або органи місцевого самоврядування за наявності:

- дітей з однаковою категорією особливих освітніх потреб;
- матеріально-технічної бази;
- кадрового забезпечення.

Поруч з державними інноваціями, з'являються численні соціальні ініціативи, що підтримують інклюзивну освіту, включаючи благодійні фонди, громадські організації та програми, спрямовані на допомогу вчителям та школам.

Ці реформи є важливим кроком у напрямку забезпечення рівного доступу до освіти для всіх дітей в Україні, незалежно від їхніх особливих потреб. Вони сприяють створенню більш толерантного і інклюзивного суспільства.

Література

1. Лист МОН від 05.06.2024 № 1/9979-24 «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2024/2025 року».
2. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та операційний план з її реалізації на 2024–2026 роки (розпорядження КМУ від 7 червня 2024 р. № 527-р).

Жук Валентина Володимирівна,
кандидат педагогічних наук,
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
Київ, Україна

ОСВІТА ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ В УМОВАХ ВІЙНИ:

ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС

Одним із пріоритетних завдань освіти нині є забезпечення сталості навчання під час воєнного стану у країні. Діти з особливими освітніми потребами, в тому числі зумовленими порушенням слуху, за таких умов є однією з найбільш

вразливих категорій, яка потребує додаткової підтримки.

Освіта дітей з порушеннями слуху у сучасних умовах, крім вирішення традиційних для неї навчальних, корекційно-розвиткових та інших завдань, має знаходити відповіді на злободенні питання, створювати та поповнювати практичні кейси реагування на виклики, породжені війною.

Відомо, що значна кількість дітей з порушеннями слуху виїхала за кордон, де стикнулася з проблемами соціо-адаптаційного та мовно-комунікаційного характеру. В інших випадках бойові дії на території постійного проживання або наближеній до неї території змусили родини з дітьми з порушеннями слуху переселитися у більш безпечні місця, де не завжди поблизу є спеціальний заклад освіти для дітей з порушеннями слуху або заклад, який має достатній фаховий та методичний ресурс для інклюзивного навчання дітей зазначеної категорії. На всій території країни освітній процес часто переривається необхідністю перебувати у сховищі через атаки ворога. Отже, актуальність обраної для нашого дослідження проблеми обумовлена соціальним запитом (педагогів, батьків та дітей з порушеннями слуху) на задоволення особливих освітніх потреб здобувачів освіти з порушеннями слуху в умовах воєнного стану.

Поступово формується теоретична база для розроблення дієвих механізмів, які мають на меті задоволення потреб здобувачів освіти з порушеннями слуху, в умовах війни [1, 2, 3]. Обґрунтовано, розроблено та апробовано широкий арсенал психологічних практик, які допомагають дітям з особливими потребами, в тому числі зумовленими порушенням слуху, їхнім батькам та педагогам подолати стрес та попередити його віддалені наслідки під час війни [4].

Співробітниками відділу освіти дітей з порушеннями сенсорного розвитку (попередня назва: відділ освіти дітей з порушеннями слуху) Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України проведено низку освітньо-просвітницьких заходів для педагогів та батьків дітей з порушеннями слуху, лекційні та практичні заняття на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, тематика яких присвячена адаптуванню освітнього процесу до кризових умов воєнного стану, запропоновано дієві техніки навчання та психологічної підтримки, розроблено та розміщено в інтернет мережі методичні

матеріали, які можуть бути використані в роботі з дітьми з порушеннями слуху різного віку як в умовах офлайн, в тому числі в укриттях, так і в умовах онлайн навчання [2, 5 та ін.].

Важливими є знання і дотримання правил, які убезпечують в умовах бойових дій. Відомо, що надгучні звуки у поєднанні з вібраційними сигналами мають негативний вплив на орган слуху. Окремі рекомендації щодо поведження під час тривоги, бойових дій, які супроводжуються гучними звуками, стосуються саме дітей з порушеннями слуху. Серед них такі:

- ✓ не потрібно вимикати слухові пристрої, оскільки сучасні слухові апарати та кохлеарні імпланти є високотехнологічними приладами, які мають функції шумопоглинання, автоматичного обмеження вихідного звукового рівня, завдяки яким зменшується негативний вплив гучних звуків на орган слуху,
- ✓ за необхідності зменшити ступінь підсилення звукових сигналів (гучність) слуховим приладом,
- ✓ скористатися додатковим кріпленням для зовнішньої частини системи кохлеарної імплантації для попередження її зміщення та механічного ушкодження,
- ✓ з метою мінімізації негативного впливу надгучних акустичних та вібраційних сигналів, попередження акубаротравм на неслухопротезованому вусі застосувати захисний фільтр, беруші або іншу вушну вкладку (зробити і розмістити у зовнішньому слуховому проході тампон з вати або тканини), скористатися навушниками, у разі відсутності прикрити вухо долонею.

Ще один значущий аспект – інформаційний, стосується подолання слухового, комунікативного, а саме, мовного та мовленнєвого, бар'єрів. Щодо врахування цього аспекту актуальними залишаються рекомендації, розроблені й презентовані нами в наукових публікаціях, на сторінках профільних соціальних мереж, зокрема такі: у "тривожний наплічник" дитини з порушенням слуху покласти додаткові батарейки для слухових апаратів або систем кохлеарної імплантації, блокнот (або аркуші) та ручку в герметичному упакованні, ламіновані таблички з інформацією про дитину (ім'я, прізвище, вік, здатність

сприймати звуки, володіння словесною та/або жестовою мовою, наявність супутніх порушень, які можуть впливати на фізичний та психологічний стан дитини, здатність комунікувати, повідомити про необхідність допомоги, зрозуміти особливості поточної ситуації, інструкції тощо) та контактами батьків, джерело гучного звуку (наприклад, свисток) для повідомлення місця знаходження, потреби у допомозі.

Аналіз практичного досвіду спеціальних закладів та закладів освіти з інклюзивним навчанням у межах нашого пілотного дослідження дозволив виокремити деякі аспекти, суттєві для обрання стратегії підтримки дитини з порушенням слуху у кризовій ситуації, зумовленій бойовими діями, зокрема:

- ✓ ступінь порушення слуху,
- ✓ наявність, вид, технічні характеристики й ефективність засобів корекції слуху, якими користується дитина (слухові апарати, системи кохлеарної імплантації),
- ✓ спосіб сприймання (переважає візуальний чи слуховий компонент) та рівень розуміння зверненого словесного мовлення,
- ✓ розбірливість продукованого словесного мовлення дитини,
- ✓ рівень володіння жестовою мовою, наявність поряд з дитиною осіб, які володіють жестовою мовою, можливість словесно-жестового перекладу з допомогою додаткових технічних пристроїв,
- ✓ рівень адаптованості дитини до умов воєнного часу в цілому.

Залишається актуальним та перспективним для подальшого дослідження едукативний напрям роботи з батьками дітей з порушеннями слуху, які в умовах воєнного стану потребують нових знань та навичок аби бути активно задіяними в навчальному та корекційно-розвитковому процесі та спроможними вживати заходів для фізичного та психологічного забезпечення дітей.

Література:

1. Жук В.В., Литвинова В.В., Литовченко С.В. (2023). Педагогічна підтримка дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху та їхніх батьків в умовах воєнного стану: навчально-методичний посібник. Київ, 123 с. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/739499/1/_%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%BA%D0%B0%20%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9%20

<https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/455>

2. Литовченко С.В., Вовченко О.А., Таранченко О.М., Жук В.В., Литвинова В.В. (2024) Проектування психологічно комфортного простору у закладі освіти в умовах воєнного часу : науково-практичний семінар, 22 травня 2024 р. до всеукраїнського фестивалю науки. Вісник національної академії педагогічних наук України, 6(1), 1-5. Режим доступу: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/455>

3. Литовченко, В.П., & Литовченко, С.В. (2023). Проблеми в освіті дітей з порушенням слуху у воєнний час. Global science: prospects and innovations. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom, 367-371. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/736961/>

4. Вовченко, О.А. (2023). Психологічна підтримка дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху під час війни (Частина 1): навчально-методичний посібник. Київ: Інститут спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/738740/>; <https://lib.iitta.gov.ua/738741/>

5. Жук В.В., Литвинова В.В., Литовченко С.В., Вовченко О.А. (2023). Серія навчальних посібників за сферами розвитку для дітей дошкільного віку з порушенням слуху «Сходинки. Підтримаємо та допоможемо» (3 посібника). Київ, 258 с. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/739631/1/%D0%A1%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B8%202023.pdf>